

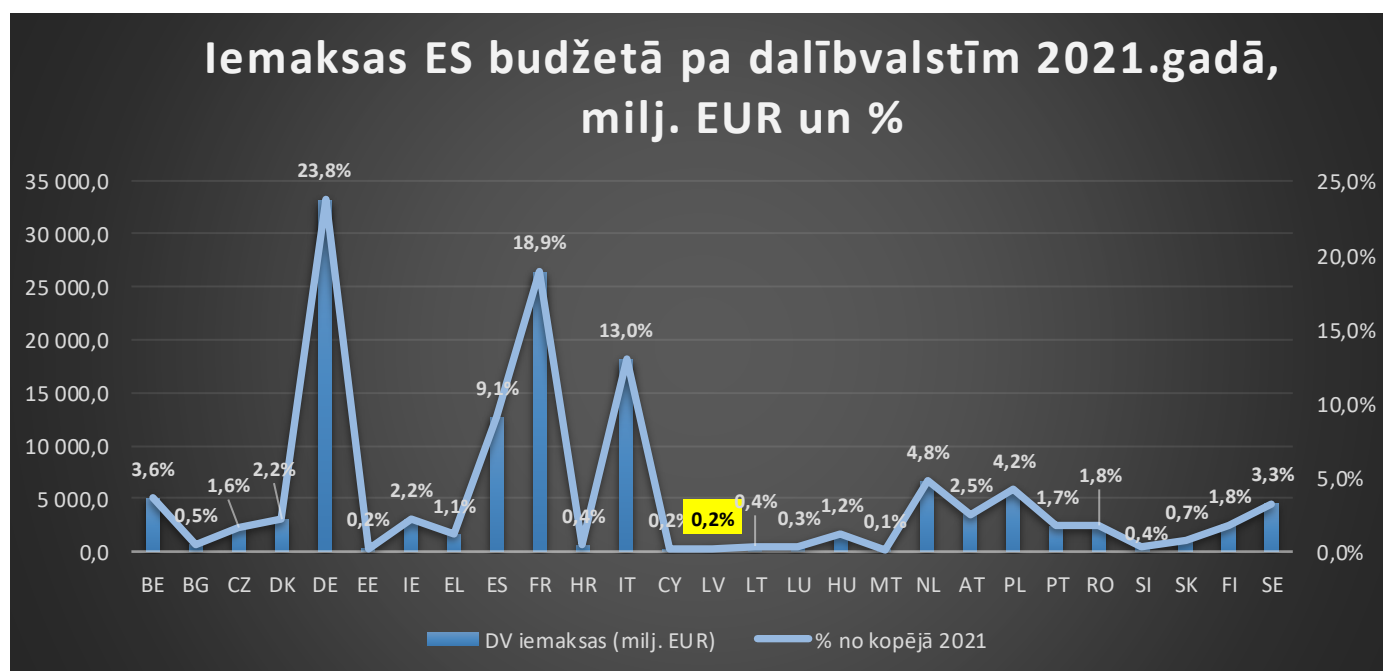
Eiropas Savienības (ES) vispārējā budžeta pārskats par 2021. finanšu gadu: detalizēti par Latviju¹

2021.gads ir pirmais gads jaunajā plānošanas periodā – Daudz gadu finanšu shēma (turpmāk – DFS) 2021.-2027.gadam. Pārskats par ES vispārējo budžetu minētajā finanšu gadā nemainīgi atspoguļo faktisko² finansējumu, kurš dalībvalstīm izmaksāts pārskata gadā un kuru tās iemaksājušas ES vispārējā budžetā. Pārskatā iekļaujas seši budžeta grozījumi, kuri veikti gada laikā ar mērķi koriģēt ieņēmumus un izdevumus atkarībā no reālajām vajadzībām, tādējādi finanšu apjoms gada beigās atšķiras no sākotnēji apstiprināta budžeta.

1. Nominālie rādītāji pārskata periodā

Dalībvalstu iemaksas ES vispārējā budžetā un to veidi, kā arī veikšanas kārtība, atrunāti Līgumā par ES darbību, Lēmumā par ES pašu resursu sistēmu, kā arī citā, pakārtotā regulējumā. ES vispārējā budžeta ieņēmumi veidojas arī no citiem avotiem, tomēr tie ir minimāli un pamatā ieņēmumiem ir dalībvalstu ikmēneša pašu resursu iemaksas. 2021.gadā visas 27 dalībvalstis³ kopā nodrošināja pašu resursu ieņēmumus 139 597,9 milj. EUR apmērā. **Latvijas** pašu resursu iemaksas pārskata periodā veidoja **333 milj. EUR**, kas nomināli ir 0,2% no kopējuma (*1. diagramma*). Šāds nominālais iemaksu apjoms Latviju ierindo 24.vietā visu dalībvalstu vidū.

1. *diagramma*: ES dalībvalstu iemaksas ES vispārējā budžetā 2021.gadā, milj. EUR un % no kopējā pašu resursu ieņēmumu apjoma

Faktiskie izdevumi pārskata periodā un finansējums, kurš izmaksāts dalībvalstīm, var tikt attiecināti gan uz esošo plānošanas periodu, gan arī uz iepriekšējo un var ietvert izmaksas par programmām no iepriekšējās DFS (piemēram, starposma un noslēguma maksājumi Kohēzijas politikā). ES vispārējā budžeta izdevumus un to apjomu, veidus un izmaksu kārtību nosaka Līgums par ES darbību, DFS regula, kā arī nozaru politikas regulējošie tiesību akti. Ņemot vērā jauno plānošanas periodu un jaunās iniciatīvas, pārskatā ietverts arī finansējums, kuru dalībvalstis saņēmušas pagaidu atvēršanas instrumenta *NextGenerationEU* ietvaros. Arī izdevumi tiek piešķirti citiem saņēmējiem (piemēram, trešajām valstīm, ekonomikas sadarbības valstīm u.c.), tomēr tas apjoms salīdzinājumā ar dalībvalstīm izmaksāto finansējumu ir minimāls. 2021.gadā faktiski

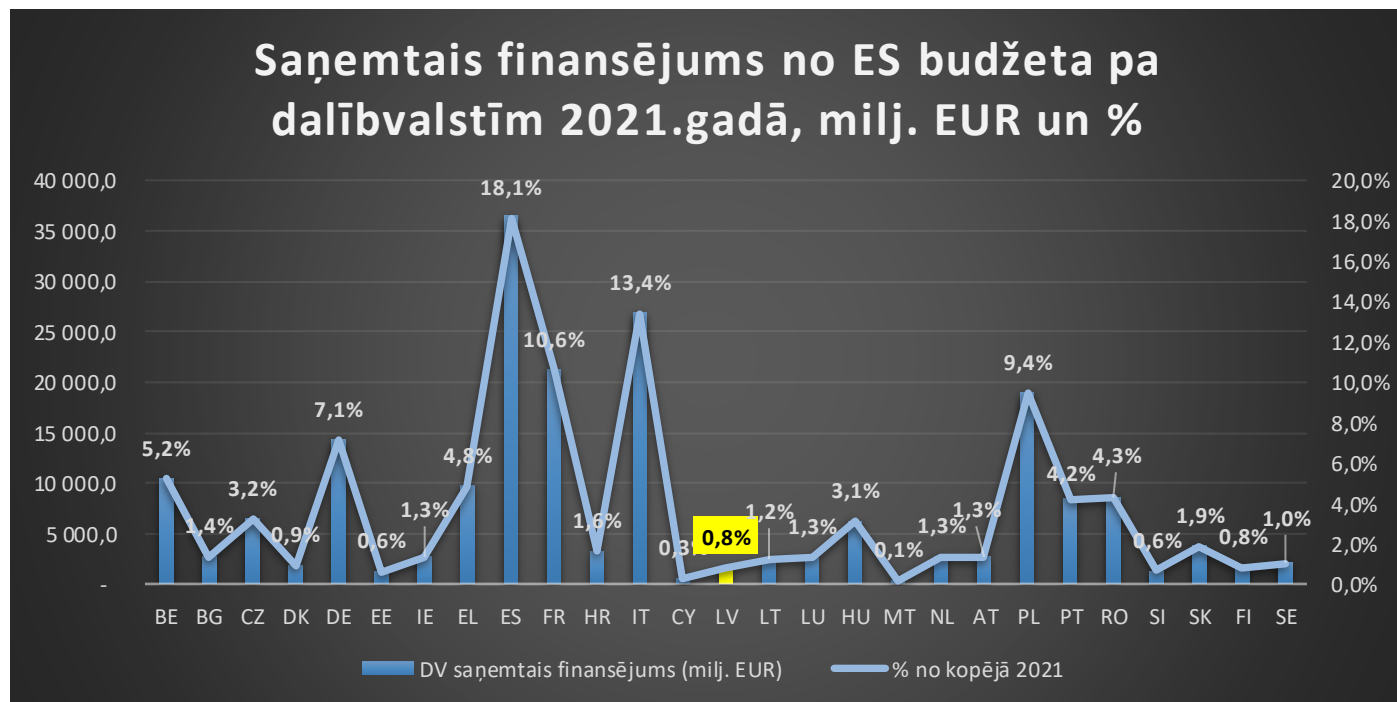
¹ Pārskatā izmantotie dati arodami Eiropas Komisijas mājas lapā, [Spending and revenue \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/economy_finance/)

² Faktiskie dati norāda uz saņemtā un iemaksātā finansējuma apjomu, kurš ir atkarīgs no ik gadējā budžeta ieviešanas tempa un specifikas.

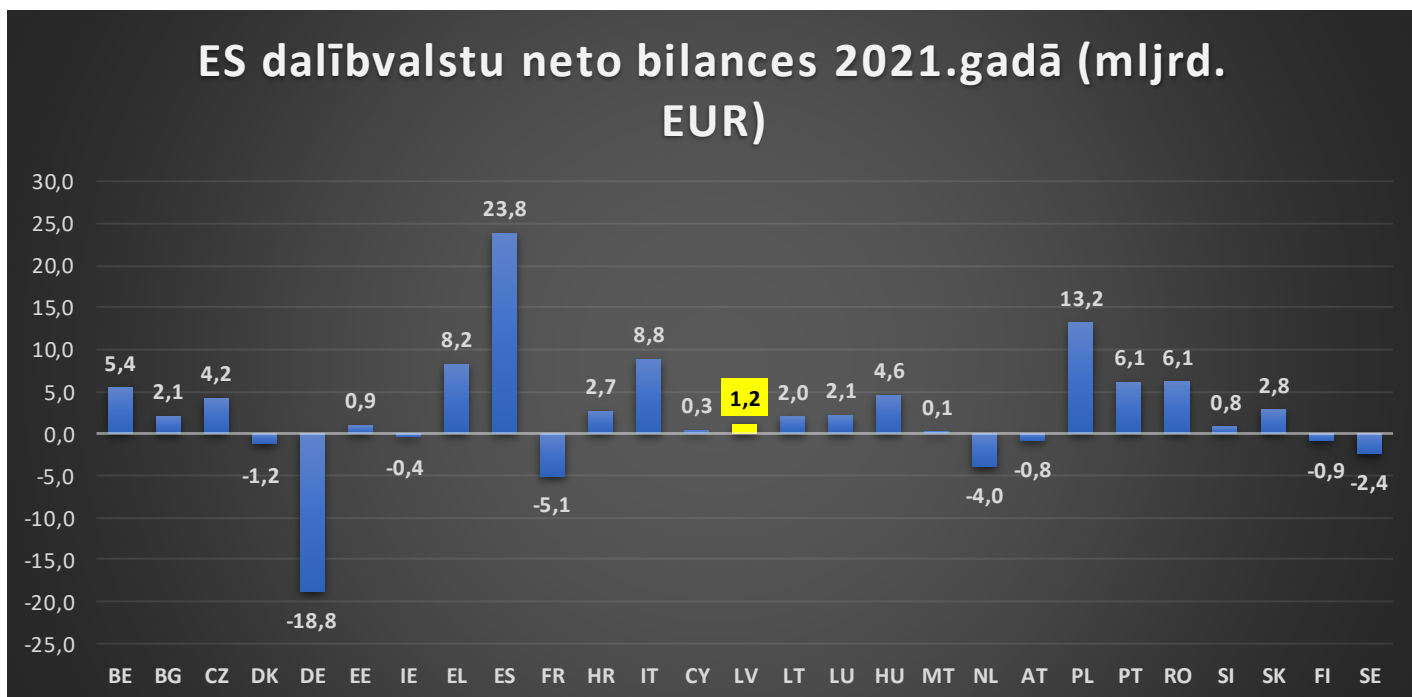
³ BE-Belģija; BG-Bulgārija; CZ-Čehijas Republika; DK-Dānija; DE-Vācija; EE-Igaunija; IE-Īrija; EL-Grieķija; ES-Spānija; FR-Francija; HR-Horvātija; IT-Itālija; CY-Kipra; LV-Latvija; LT-Lietuva; LU-Luksemburga; HU-Ungārija; MT-Malta; NL-Nīderlande; AT-Austrija; PL-Polija; PT-Portugāle; RO-Rumānija; SI-Slovēnija; SK-Slovākija; FI-Somija; SE-Zviedrija.

izmaksātā summa visām dalībvalstīm veido 201 404,3 milj. EUR. **Latvijai** piešķirtais finansējums pārskata periodā veido **1 511,5 milj. EUR**, kas nomināli ir vien 0,8% dalībvalstīm izmaksātā kopapjoma (2. *diagramma*). Šāds nominālais saņemto finanšu līdzekļu apjoms ierindo Latviju 23.vietā visu dalībvalstu vidū.

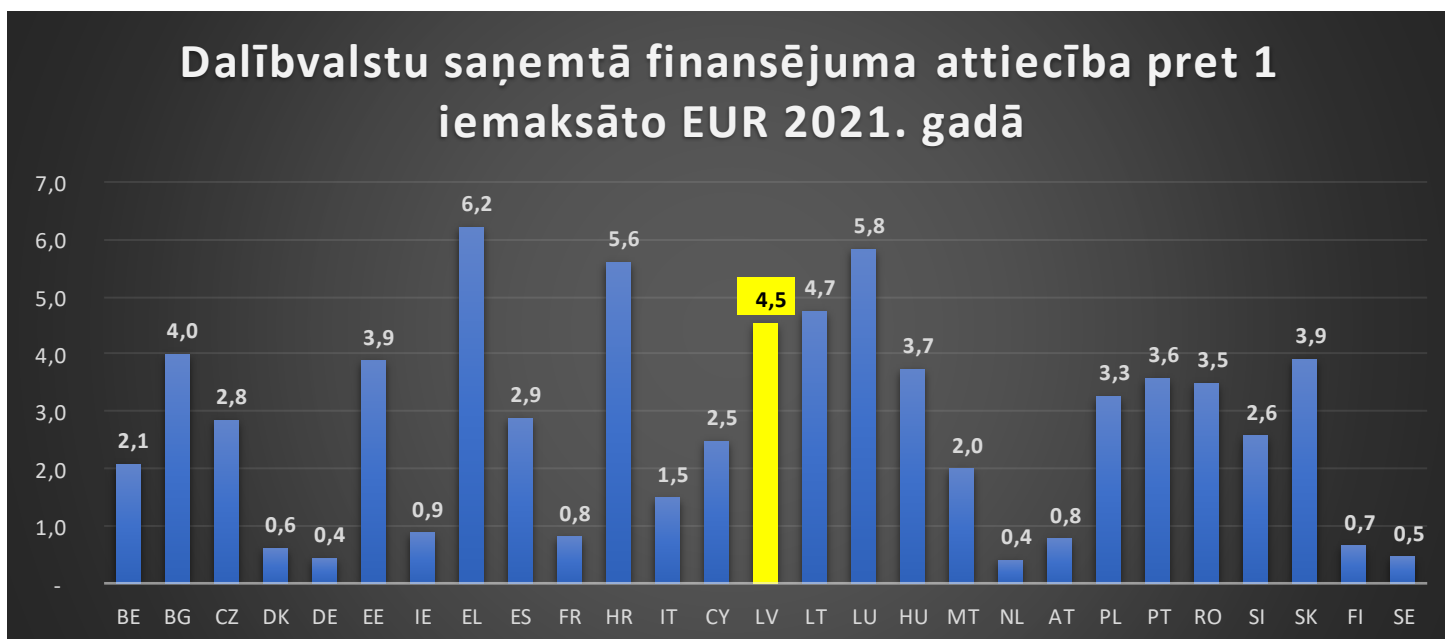
2. *diagramma*: ES dalībvalstīm izmaksātais finansējums no ES vispārējā budžeta 2021.gadā, milj. EUR un % no kopējā izmaksātā finansējuma apjoma

Raksturojot dalībvalstu bilances pēc nominālā apjoma, negatīva bilance veidojas tām valstīm, kuru iemaksātais apjoms ir lielāks par saņemto, piemēram, Vācijai, Francijai, Nīderlandei, Zviedrijai, Dānijai, Somijai, Austrijai un Īrijai (3. *diagramma*). Savukārt pārējām dalībvalstīm nomināli bilance ir pozitīva, jo tiek saņemts lielāks finansējums, nekā iemaksāts ES vispārējā budžetā. Valstu piederība, vērtējot to neto ieguvumus un bilanci, praktiski nemainās. Lai arī pārskats atspoguļo faktisko finanšu plūsmu un gadu no gada valstu vidū iemaksu un saņemtā finansējuma rādītāji var atšķirties atkarībā no programmu ieviešanas tempa un ieņēmumu avotiem katrai valstij, tomēr kopumā bilance un līdz ar to arī valstu pozīcija – saņēmējvalsts vai maksātājvalsts – praktiski nemainās. Arī Latvijas bilance ir pozitīva un veido 1,2 mljrd. EUR, kā starpība starp saņemto un iemaksāto finansējumu. Latvijai bilance ir pozitīva kopš iestāšanās ES 2004.gadā un pēdējo gadu laikā tās vērtība veidojas aptuveni miljarda *euro* robežās.

Turpinot nominālo kritēriju vērtēšanu un izsakot dalībvalstu bilances valūtas izteiksmē, iespējams noteikt *euro* vienību proporciju, kas, piemēram, Latvijas gadījumā nosaka, ka par katru iemaksāto *euro* vienību ES vispārējā budžetā, pretim ir saņemti 4,5 EUR. 4. diagrammā redzams, ka nomināli lielākās maksātājvalstis par katru iemaksāto 1 EUR pretī saņem vien daļu no tā, variējot 0,4 – 0,9 EUR centu robežās. Savukārt saņēmējvalstis par katru iemaksāto *euro* saņem no 1,5 EUR līdz pat 6,2 EUR.

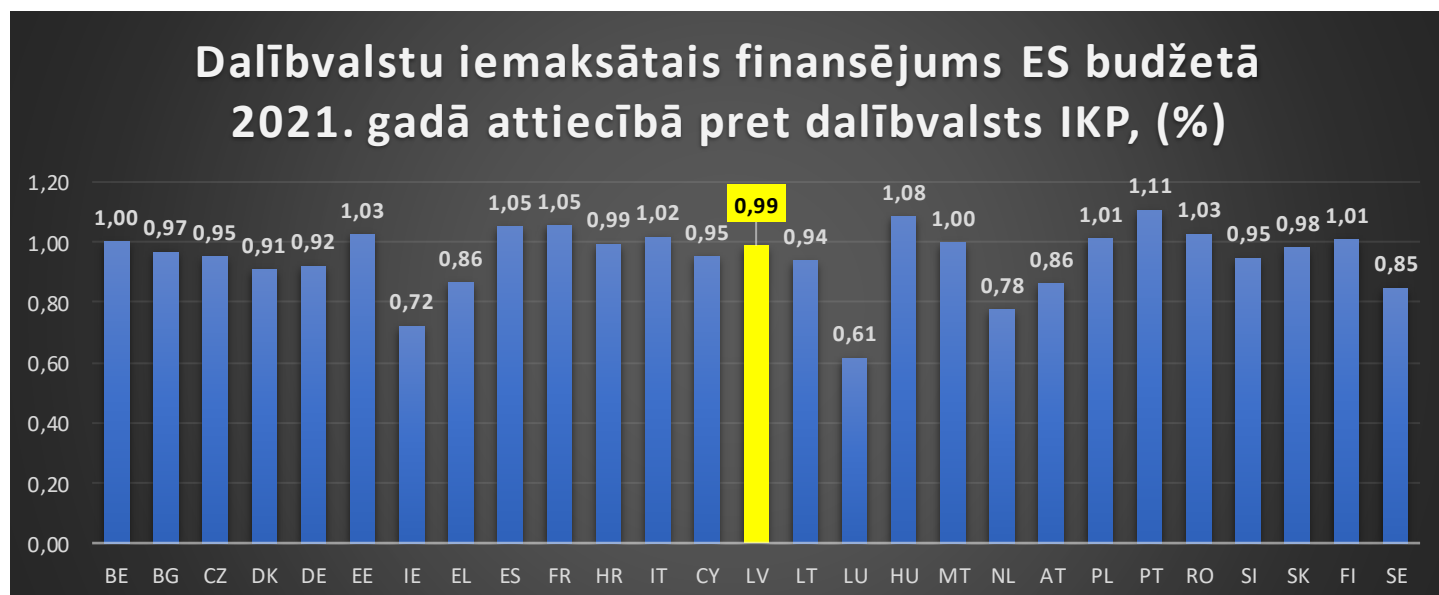
4. Diagramma: saņemtās *euro* vienības par katru iemaksāto *euro* dalībvalstu vidū

2. Ekonomiskie rādītāji pārskata periodā

Analizējot finanšu plūsmu ES vispārējā budžetā un pa dalībvalstīm no ekonomiskā aspekta jeb izsakot saņemto un iemaksāto finansējumu, piemēram, pret katras valsts labklājības rādītāju (iekšzemes kopproduktu – IKP), rodas cita aina un redzams, ka dalībvalstu sadalījums saņēmējvalstīs un maksātājvalstīs nav viennozīmīgs, jo īpaši iemaksu ziņā.

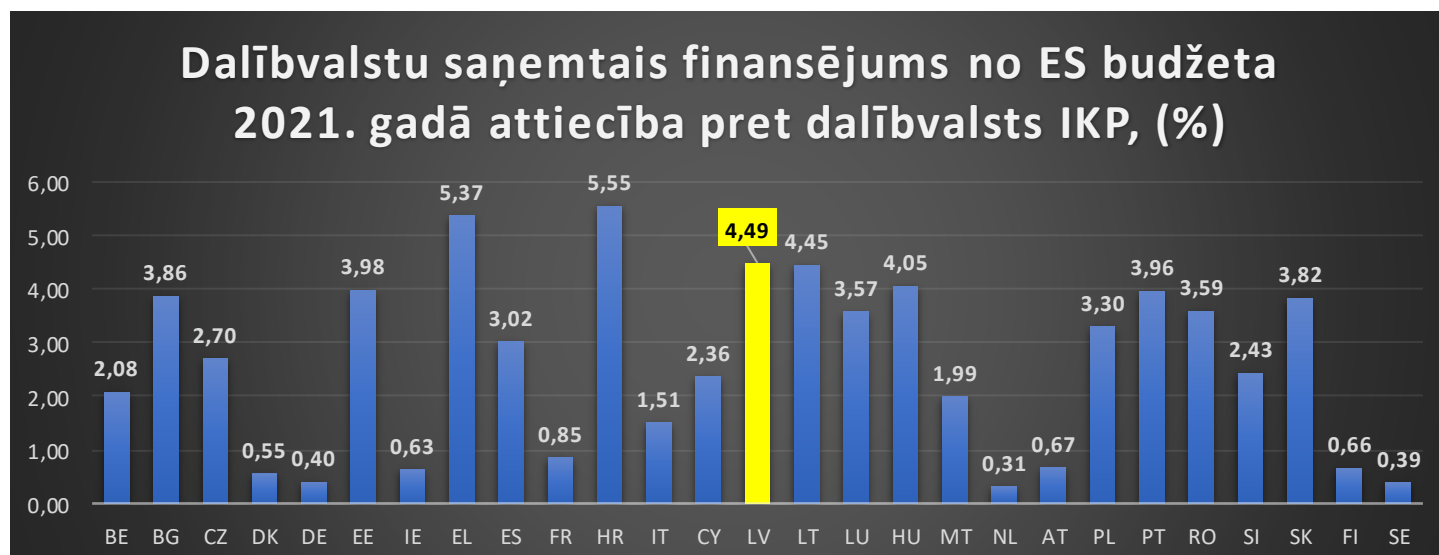
Precīzāk dalībvalstu pozīcijas atspoguļojas iemaksāto pašu resursu apjoma salīdzinājumā pret katras dalībvalsts IKP. Kā redzams 5. diagrammā, tad praktiski visu dalībvalstu iemaksas pārskata periodā veido tuvu 1% no to IKP. Rādītāji variē robežās no 0,61% līdz 1,11%. **Latvijas** iemaksu apjoms veido **0,99%** no tās **2021.gada IKP (t.i. no 33 695,9 milj. EUR, faktiskajās cenās)**. Analizējot ekonomiskā griezumā šāds rādītājs ierindo Latviju 13.pozīcijā visu dalībvalstu vidū. Tas vien nozīmē to, ka ES dalībvalstu maksātspēja tiek vērtēta līdzvērtīgi un ir atkarīga no katras valsts labklājības līmeņa. Saprotams, ka ekonomiskā situācija valstīs ir dažāda, tādēļ arī atšķiras iepriekšējo, nominālo rādītāju līmenis un iemaksātā finansējuma apjoms.

5. diagramma: dalībvalstu iemaksas ES budžetā pret katras dalībvalsts IKP 2021.gadā, %

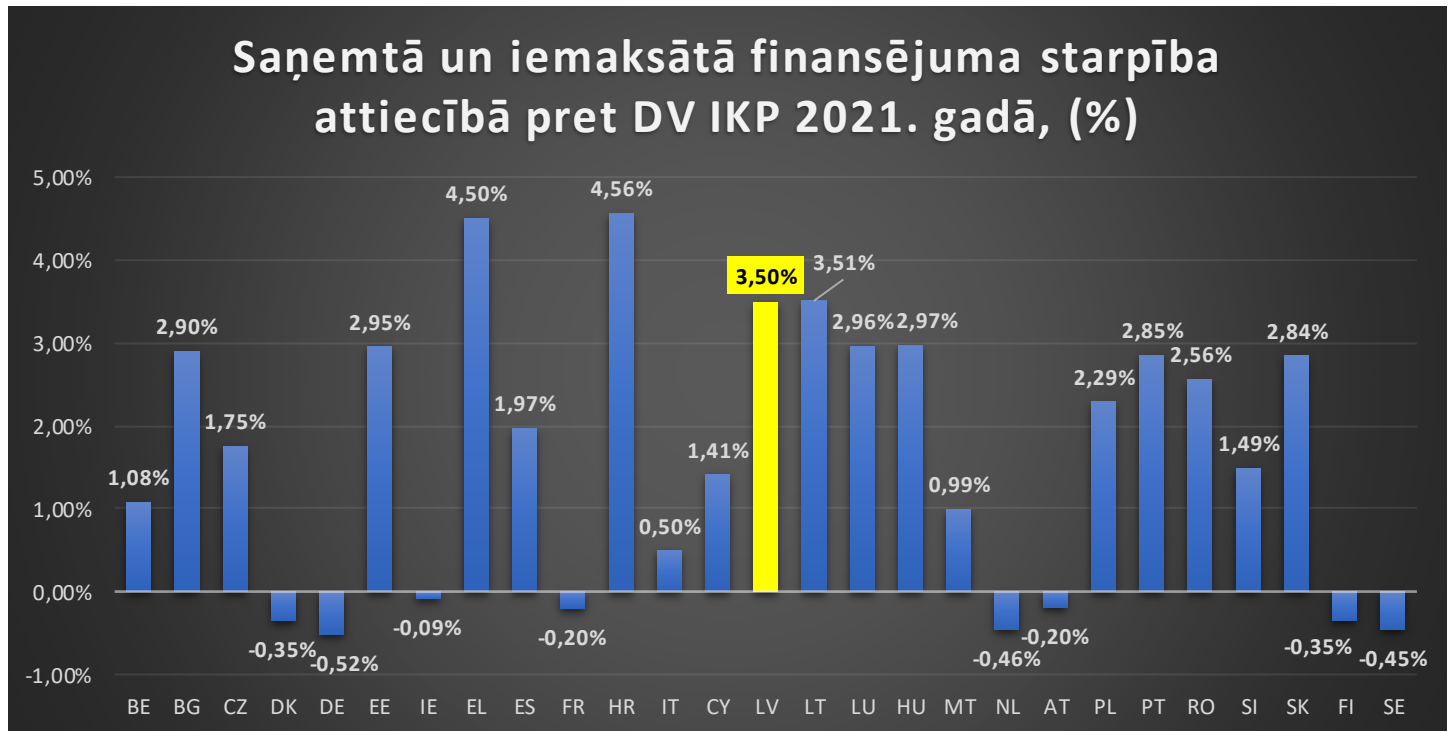
Saņemtā finansējuma attiecības rādītājs pret katras dalībvalsts IKP variē vairāk un norāda uz dalībvalstu vajadzībām un ES finansējuma ieguldījumu nozīmību valstu ekonomikās. **Latvijai** piešķirtais finansējums 2021.gadā veido **4,49%** (6. diagramma) **no tās IKP** un tas ierindo Latviju 3.vietā visu ES dalībvalstu vidū.

6. diagramma: dalībvalstīm piešķirtais finansējums no ES budžeta pret katras dalībvalsts IKP 2021.gadā, %

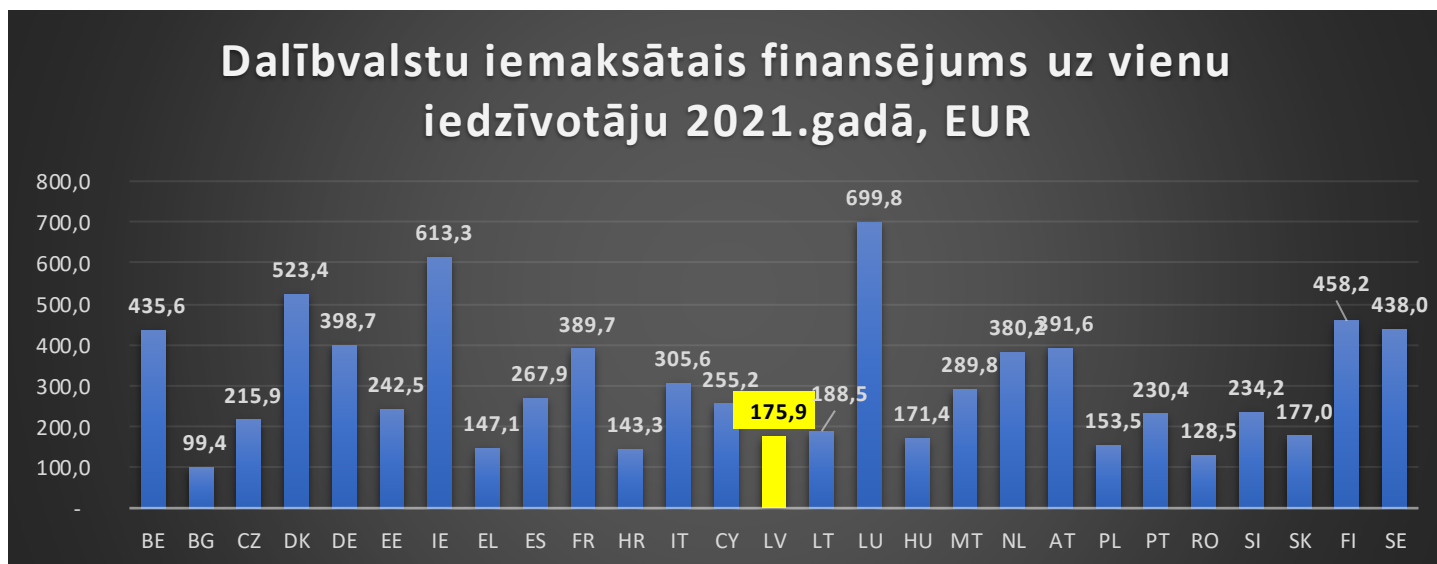
Līdz ar to arī dalībvalstu bilances attiecībā pret IKP aktualizē reālos valstu ieguvumus no ES vispārējā budžeta procentuālā izteiksmē un iepriekš identificētās negatīvās bilances lielākajām dalībvalstīm neveido pat 1% no to IKP (7. diagramma). Taču nomināli lielāko saņēmējvalstu bilanču attiecība pret IKP norāda uz vērtā nemamo saņemto resursu ieguldījumu un nozīmību šo valstu ekonomikās.

7. diagramma: ES dalībvalstu bilances salīdzinājumā ar to 2021.gada IKP, %

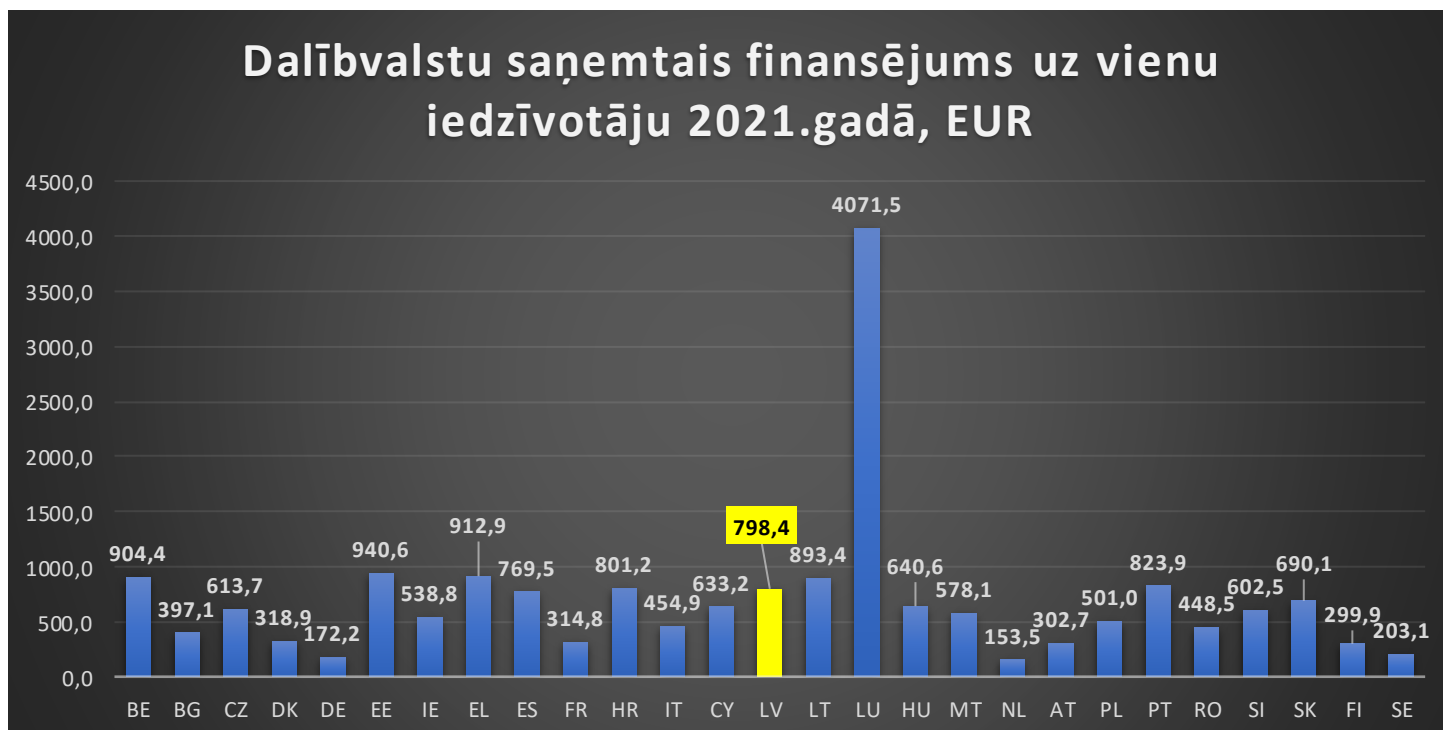
Tāds ekonomiskais kritērijs, kā iedzīvotāji un iemaksu apjoms uz vienu iedzīvotāju nenorāda uz citu situāciju un lielākie ieguldījumi joprojām nāk no dalībvalstīm, kuru nomināli iemaksātā summa ir lielāka. Taču vienlaicīgi tās nav iedzīvotāju skaita ziņā lielākās valstis, bet gan pretēji – valstis, kurās iedzīvotāju skaits ir mazāks (8. diagramma). Dati atkārtoti norāda uz atšķirīgo labklājības līmeni dalībvalstīs. Secīgi, vērtējot iedzīvotāju skaitu uz 2021.gada 1.janvāri, tādas valstis kā Luksemburga, Īrija, Beļģija, Somija un Zviedrija maksājušas lielāku summu ES vispārējā budžetā par vienu cilvēku. **Latvijas iedzīvotāju skaits** uz pārskata gada 1.janvāri bija **1 893 223** (cilv.), rezultātā maksājums par vienu iedzīvotāju veidoja aptuveni 175,9 EUR. Tas nodrošina 21.pozīciju visu dalībvalstu vidū.

8. diagramma: ES dalībvalstu iemaksātā summa ES budžetā 2021.gadā par vienu cilvēku, EUR

Arī saņemtie finanšu resursi un summa uz vienu iedzīvotāju ir lielāka tām valstīm, kuras nomināli saņemušas lielāku finansējumu, bet iedzīvotāju skaits tajās nav starp lielākajiem dalībvalstu vidū. Tā, piemēram, 9. diagramma skaidri atspoguļo, ka lielākā summa par vienu iedzīvotāju pienākas Luksemburgai. Latvija 2021.gadā saņēma aptuveni 798,4 EUR uz vienu iedzīvotāju, kas ierindo Latviju 8. vietā starp visām 27 dalībvalstīm.

9. diagramma: dalībvalstu saņemtais finansējums no ES budžeta uz vienu iedzīvotāju, EUR

3. Saņemtā finansējuma rādītāji izdevumu kategoriju griezumā

Izdevumi ikgadējos budžetos pa izdevumu kategorijām proporcionāli līdzvērtīgi arī DFS apstiprinātajam kategoriju finansējuma apjomam, tādēļ arī šī pārskata ikgadējā finanšu plūsma norāda uz lielāku finansējuma izmaksu dalībvalstīm Kohēzijas politikas un Kopējās lauksaimniecības politikas ietvaros. Finanšu plūsmā, iekļautas arī piešķirtais un izmaksātais finansējums dalībvalstīm no atvēršanas instrumenta *NextGenerationEU* izdevumu kategoriju griezumā, no kura lielākā daļa finansējuma paredzēta dalībvalstu ekonomiku noturības stiprināšanai. Eiropas Komisijas tieši un netieši pārvaldītajās programmās finansējums DFS ir proporcionāli mazāks, līdz ar to arī veido mazāku īpatsvaru ikgadējā budžetā. Kopumā

ikgadējos budžetos izdevumu apjoms atkarīgs no programmu ieviešanas tempa jeb projektu ieviešēju vajadzībām. Zemāk, 1.tabulā atspoguļots dalībvalstīm izmaksātais finansējums pa izdevumu kategorijām, norādot kategorijas īpatsvaru kopējā 2021.gada izdevumu apjomā.

1. tabula: 2021.gadā dalībvalstīm izmaksātais finansējums pa izdevumu kategorijām un to īpatsvars kopējā izmaksātajā apjomā

Kategorijas nosaukums	Izmaksātā summa dalībvalstīm 2021.g., (milj. EUR),	Proporcija no kopējā dalībvalstīm izmaksātā apjoma 2021.g., (%)
1. Vienotais tirgus, inovācija un digitālā joma	13 341,4	6,62%
2(a). Ekonomiskā, sociālā un teritoriālā kohēzija	68 855,6	34,19%
2(b). Noturība un vērtības	50 089,0	24,87%
3.Dabas resursi un vide	54 956,1	27,29%
4.Migrācija un robežu pārvaldība	2 350,4	1,17%
5.Drošība un aizsardzība	689,0	0,34%
6.Kaimiņattiecības un pasaule	773,8	0,38%
7.Eiropas publiskā administrācija	9 141,6	4,54%
<i>Izmaksāts dalībvalstīm no īpašajiem ārpusbudžeta instrumentiem</i>	1 207,4	0,60%
KOPĀ	201 404,3	100,00%

Strukturējot un analizējot Latvijai piešķirto finansējumu pa kategorijām jeb nozarēm, 10. diagrammā attēlots to apjoms un īpatsvars kopējā saņemtajā finansējumā. 2021.gadā Latvija, kā ierasts, lielāko piešķirumu jeb 47% no kopējā apjoma saņēma 2a. izdevumu kategorijā *Ekonomiskā, sociālā un teritoriālā kohēzija*. Izmaksas pārskata periodā šīs kategorijas ietvaros veidoja aptuveni 703 milj. EUR. Savukārt 29% no kopējā piešķirtā finansējuma veido resursi 3.izdevumu kategorijā un paredzēti pamatā Lauksaimniecības politikas realizēšanai. Saņemtā summa veido 437,6 milj. EUR. 267,1 milj. EUR jeb 18% no kopējā finansējuma apjoma Latvijai izmaksāja 2b.izdevumu kategorijas ietvaros ekonomikas noturības nodrošināšanai, savukārt, aptuveni 5% jeb 75,8 milj. EUR tika piešķirti *Vienotā tirgus, inovācijas un digitalizācijas* jomu stiprināšanai no 1.izdevumu kategorijas.

10. diagramma: Latvijai piešķirtais finansējums no ES budžeta 2021.gadā pa izdevumu kategorijām, % no kopējā

Latvijai piešķirtais finansējums no ES budžeta 2021. gadā, (milj. EUR un %)

